

RĪGĀ

2019. gada 4. februāris
Nr. 1-23/22_e

Labklājības ministrija
lm@lm.gov.lv

Finanšu un kapitāla tirgus komisija
fktk@fktk.lv

Valsts Sociālās apdrošināšanas aģentūra
vsaa@vsaa.gov.lv

Informācijai
Biruta Garanča
birutagatanca@gmail.com

Par priekšlikumiem Valsts fondēto pensiju shēmas pilnveidošanai

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) pateicas Labklājības ministrijai par konstruktīvo sadarbību un iespēju Asociācijas pārstāvim pastāvīgi piedalīties diskusijās par Valsts fondēto pensiju sistēmas (turpmāk – VFPS) darbības turpmāku pilnveidošanu.

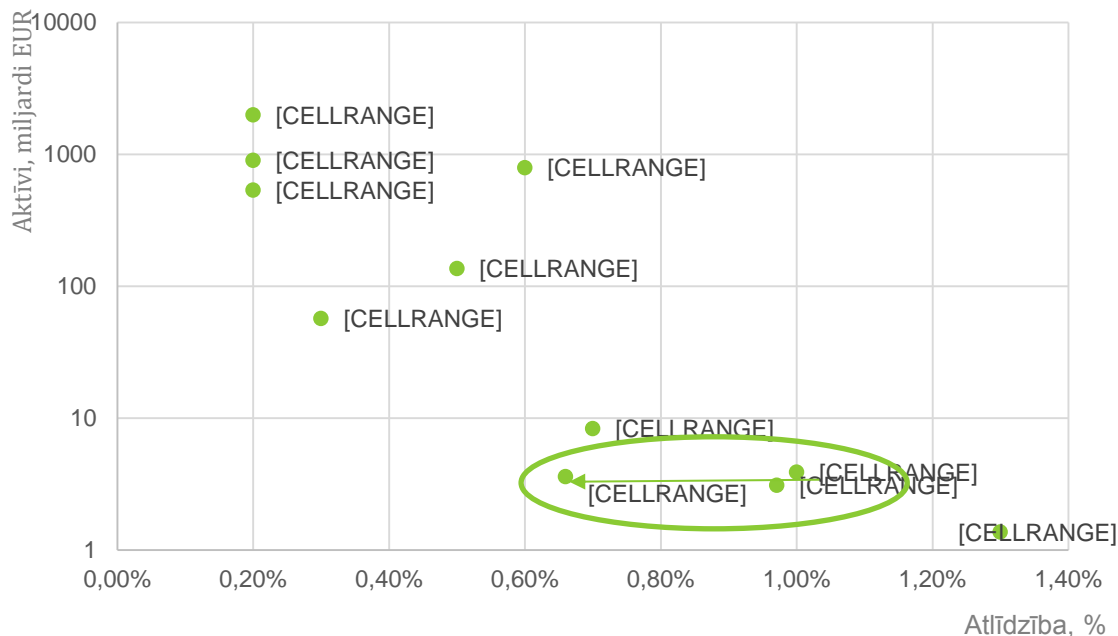
Asociācija vēlas atzīmēt, ka VFPS darbību kopīgi pilnveidojam pastāvīgi, it īpaši atzīmējami pasākumi, kas veikti kopš 2017. gada nogales. Minēto pasākumu rezultātā 2019. gadā, salīdzinot ar 2017. gadu, piemēram, ievērojami - par 50% procentpunktiem samazināta fiksētā komisija līdzekļu pārvaldītājiem, kā arī vidējā mainīgā komisija līdzekļu pārvaldītājiem nevarēs pārsniegt 0,5%.

Būtiski, ka ir saglabāta mainīgā atlīdzība līdzekļu pārvaldītājiem. Tā ir efektīvs riska sadalīšanas rīks starp līdzekļu pārvaldītājiem un plānu dalībniekiem. Mainīgo atlīdzību pārvaldnieks tiesīgs saņemt tikai gadījumos, kad plānu dalībniekiem nodrošināta virspēja. Piemēram, saskaņā ar šo regulējumu 2018. gadā neviens līdzekļu pārvaldītājs mainīgo atlīdzību nesaņēma. Jāatzīmē, ka mainīgo atlīdzību 2019. gadā līdzekļu pārvaldītājs saņems tikai tad, ja tas ne tikai pārspēs Ministru Kabineta 2017. gada 19. decembra noteikumos Nr. 765 noteikto atskaites indeksu, strādās ar virspēju, bet arī tam jāatpeln 2018. gadā neiegūtais. Šāda sistēma daudz ciešāk saista plānu dalībnieku intereses ar līdzekļu pārvaldītāju monetāro motivāciju sasniegt labākus darbības rezultātus. .

Šobrīd Latvijā noteiktais atlīdzības apjoms atbilst pasaules līmenim¹:

---

¹ OECD (2017), "Operating costs of private pension systems and fees charged to members", in Pensions at a Glance 2017: OECD and G20 Indicators, OECD Publishing, Paris.

Pārvaldnieka atlīdzības noteikšanas regulējums Latvijā paredz arī automātisku komisijas samazinājumu atbilstoši aktīvu pieaugumam - augot pensiju uzkrājumu apjomam. Piemēram, 2019. gadā pastāvīgās komisijas maksas samazināsies vismaz līdz 0,46% gadā. Citu ES valstu rādītāji arī iezīmē potenciālo atlīdzības līmeņa vispārējo samazinājumu atbilstoši aktīvu pieaugumam.

VFPS dalībniekiem paredzētās pamatinformācijas dokuments (turpmāk - DPP) un privāto pensiju fondu klientiem paredzētās pamatinformācijas (turpmāk - KPP) dokuments satur katra pensiju plāna būtiskākos darbības nosacījumus, t.sk. informāciju par izmaksām. Ar minēto dokumentu saturu klients ir jāiepazīstina, piedāvājot pakalpojumu, kā arī šie dokumenti ir brīvi pieejami interneta vidē.

Labklājības ministrija norādījusi uz nepieciešamību ieviest visas industrijas kopējo izmaksu rādītāju, jeb Kopējo izdevumu koeficientu (turpmāk - KIK).

Pievēršam Jūsu uzmanību, ka jau šobrīd Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (turpmāk - FKTK) normatīvie noteikumi regulē gan DPP saturu, gan metodiku, kā tiek aprēķināts KIK, kas tiek atspoguļots DPP. Proti, tā ir ieguldījumu plāna faktisko kopējo izdevumu (atlīdzība līdzekļu pārvaldītājam, turētājam un pārējiem ieguldījuma plāna pārvaldes izdevumi) attiecināšana pret neto aktīvu vidējo vērtību gadā (skat. FKTK 2014. gada 10. decembra normatīvos noteikumus Nr. 295). Lūdzam Labklājības ministriju kopīgā diskusijā ar FKTK iesaisti formulēt vienotu izpratni par KIK veidojošiem elementiem. Asociācija uzskata, ka KIK līdzīga aprēķina metodika arī privāto pensiju fondu industrijas vajadzībām ļautu labāk salīdzināt arī šos pensiju plānus.

Izdevumu sadaļa, kas šobrīd nav iekļauta KIK aprēķinā un saskaņā ar pastāvošajiem normatīvajiem aktiem tiek segta no plānu darbības tieši, t.i. netiek ietverta pārvaldīšanas atlīdzībā, ir ar darījumu norisi saistītie izdevumi (brokeru komisijas). Tā kā šīs izmaksas ir darījuma neatņemama sastāvdaļa, grāmatvediski tās tiek atspoguļotas un iekļautas katra attiecīgā vērtspapīra iegādes un pārdošanas vērtībā. Šo izmaksu atspoguļošana dažādiem finanšu instrumentiem atšķiras. Piemēram, obligāciju un parādzīmju darījumiem parasti izmaksas iekļauj šo vērtspapīru cenā. Darījumiem ar

akcijām un ETF fondiem (arī - Biržā tirgotie fondi) šīs izmaksas atspoguļo atsevišķi. Saskaņā ar mūsu izdarītajām aplēsēm šāda veida izdevumi aptver pavisam nelielu daļu no kopējiem izdevumiem. Asociācija, apkopojot savu asociēto biedru pieredzi par brokeru komisiju apjomu un to īpatsvaru 2017. gadā, secināja, ka tās veidoja 0,003% no kopējās pensiju otrā līmeņa plānu aktīvu vērtības.²

Brokeru komisijas apjoma rādītājs tirgus dalībniekiem reizi gadā ir jāziņo FKTK. Tādēļ, ņemot vērā to nenozīmīgo apjomu, neuzskatām, ka brokeru komisiju iekļaušana KIK, sniegs būtisku papildu skaidrojumu klientiem.

Būtiska un viegli uztverama ir *neto* aktīvu vērtība jeb dienas daļas vērtība (*net asset value* jeb NAV) - fonda (ieguldījumu/ pensiju plāna) daļas vērtība pēc visa veida izdevumu atskaitīšanas. NAV izmaiņa jeb daļas vērtības izmaiņa ir starptautiski atzīts kā visprecīzākais ieguldījuma fonda (un arī ieguldījumu / pensiju plāna) ienesīguma mērījums, kas visprecīzāk atspoguļo dažādu plānu darbības sekmes noteiktā laika periodā. Tieši izmaiņas daļu vērtībās ir tas, ko, izvēloties fondu, salīdzina pensiju fondu klienti, jo tās visprecīzāk raksturo katra pārvaldītāja darba efektivitāti un spēju nopelnīt. Izmaksas ietekmē kopējo plāna vērtības pieauguma tempu, taču tām ir mazāka loma nekā pašaa aktīvu pārvaldītāja ieguldījumu lēmumiem. Tieši pārvaldītāja izvēlētā taktika, atlīdzība pārvaldniekam, kā arī citi saistītie izdevumi ietekmē *neto* aktīvu vērtību.

Asociācija nevar piekrist B. Garančas kundzes elektroniskā sarakstē paustajam viedoklim, ka plānu daļas ienesīgums atkarīgs ne tikai no ieguldījuma vērtības pieauguma/samazinājuma, bet arī no jaunaprēķināto daļu skaita. Jaunaprēķināto daļu skaits neietekmē NAV; jaunas daļas, kas rodas plānu dalībniekiem veicot papildu ieguldījumus fondā, tiek iekļautas turpmākajos novērtējumos. Taču tas nedz palielina, nedz samazina NAV, jo pretim daļām ir to gan to "atnestā", gan pēc tam dalībnieka ieguldītā nauda.

NAV metode ir vienkārša un maksimāli caurspīdīga, un tieši tādēļ pasaulē tik plaši izmantota ieguldījumu fondu jomā.

Minēto apsvērumu dēļ asociācija uzskata, ka ir lietderīgi saglabāt esošo daļu vērtības uzskaites sistēmu un atspoguļojumu. Ierosinām papildināt portāla www.manapensija.lv katra ieguldījumu plāna aprakstošo sadaļu ar KIK, kur ir iekļauti visi ar plānu pārvaldīšanu saistītie izdevumi. Par katra plāna KIK šobrīd visi 2. pensiju līmeņa dalībnieki tiek informēti ar DPP starpniecību, - tā aprēķināšanas kārtība ir noteikta normatīvajos aktos.

Papildu meklējami veidi klientu finanšu pratības pastāvīgai paaugstināšanai. Šajā kontekstā izvērtējams, kā visefektīvāk un jēgpilni atspoguļojami papildus rādītāji. Papildu rādītājiem jāpadziļina shēmas dalībnieku izpratne, nevis jārada iespējama neizpratni par dažādajiem izdevumiem. Pārlietu specifiska un sadrumstalota informācija būtu vairāk interesanta pašiem tirgus dalībniekiem (pārvaldītājiem), lai noteiktu konkurentu sadarbības partneru iespējamo efektivitāti un izmaksas un tādējādi nonāktu pretrunā ar konkurences tiesībām, nekā uzlabotu plānu dalībnieku finanšu pratību.

Turpmākai finanšu pratības paaugstināšanai, it īpaši, izpratnes veicināšanai par ieguldījumu riskiem, Asociācijai jau ir pārrunājusi un turpmākās sarunās ar Latvijas Centrālo depozitāriju (vienošanās par portāla www.manapensija.lv uzturēšanu izpildes ietvaros) diskutēs par labāko veidu kā dalībniekiem paredzētajā katra ieguldījumu plāna pamatinformācijas aprakstošajā sadaļā, kas tiek publicēta portālā www.manapensija.lv,

---

² Aprēķini veikti, izmantojot publiski pieejamu informāciju manapensija.lv, kā arī apkopojot asociēto biedru sniegtās ziņas (2019. gada janvārī)

atspoguļot konkrētā ieguldījuma riska rādītāju. Atbalstot B. Garančas kundzes ierosinājumu par riska rādītāja iekļaušanu pārskatā, aicinām šim mērķim izmantot jau šobrīd regulējumā (DPP) atrunāto riska klasifikāciju, kā arī šādas pašas riska klases ieviest privātajiem pensiju fondiem. Piedāvājam arī papildināt VFPS aktuālo datu pārskatu ar ienesīguma rādītāju par 15 un 20 gadiem. Tādējādi ieviešot šādu dalījumu: plāna atdeve kopš gada sākuma, viena gada, trīs gadu, piecu gadu, 10, 15 un 20 gadu atdeves. Uzskatām, ka papildināt atdeves pārskatu ar plāna atdevi kopš dibināšanas brīža ir nelietderīgi, jo šādā veidā nav praktiski un objektīvi salīdzināmi plāni, kas sākuši darbu dažādos ekonomiskajos ciklos. Šāds rādītājs būtu pārlietu spekulatīvs un varētu novest pie neprecīzu secinājumu izdarīšanas.. Informāciju par katra pensiju plāna atdevi kopš darbības sākuma iespējams viegli iegūt, portālā manapensija.lv izvēloties attiecīgo plānu un pārskata periodu.

Pilnveidojot Asociācijas sagatavoto ikgadējo pensiju pārskatu, plānojam tajā iekļaut arī sadaļu par inflācijas (vai deflācijas) ietekmi uz pensiju plānodarbības rezultātiem, to atklāti un saprotami skaidrojot klientiem. Jūsu ieskatam pievienojam metodoloģijas aprakstu (skat. Pielikums nr.1), ar, mūsaprāt, veiksmīgāko inflācijas ietekmes aprēķinu.

Asociācija ļoti atzinīgi novērtē Labklājības ministrijas aizsākto diskusiju par šo Latvijas ilgtspējīgai attīstībai nozīmīgo jautājumu. Asociācija pateicas iespēju sniegt nozares ekspertu apkopotu viedokli tā turpmākai izvērtēšanai.

Pateicībā par līdzšinējo sekmīgu sadarbību un gatavībā to turpināt,

Valdes priekšsēdētāja

Sanda Liepiņa

**DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Linda Austere
linda.austere@financelatvia.eu

Pielikums Nr.1.

VFPS aktīvu salīdzinājums ar inflāciju

Lai adekvāti salīdzinātu VFPS aktīvu atdevi ar inflāciju, nepieciešams aprēķināt, kādi būtu VFPS kopējie aktīvi, ja veiktās iemaksas spētu pelnīt inflāciju, salīdzinot iegūto rezultātu gan ar kopējiem VFPS aktīviem, gan ar kopējām veiktajām iemaksām VFPS. Piedāvājam veikt ikgadēju aprēķinu uz mēneša bāzes, jo tas ir korektāks.

- Attiecīgā mēneša inflācijas rādītājam aicinām izmantot attiecīgās izmaiņas kopējā (visas preces un pakalpojumi) patēriņu cenu indeksā (PCI), datus iegūstot no Centrālās statistikas pārvaldes https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin__PCI__isterm/PC021m.px).
Proti, šī mēneša / ceturkšņa inflācija ir PCI uz šī mēneša beigām, dalīts ar PCI uz iepriekšējā mēneša beigām.
- VFPS kopējos aktīvus un iemaksas iegūstam no VSAA ikmēneša atskaitēm par VFPS (<https://www.vsaa.gov.lv/pakalpojumi/stradajosajiem/2-pensiju-limenis/statistika/>), izvēloties atskaiti "Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu sadalījums pa ieguldījumu plāniem" (<https://www.vsaa.gov.lv/pakalpojumi/stradajosajiem/2-pensiju-limenis/statistika/valsts-fondeto-pensiju-shemas-lidzeklu-sadalijums-pa-ieguldijumu-planiem/>).
  - i. Kopējie aktīvi ir atspoguļoti kolonnas "Kopējie līdzekļi (EUR)" rindā "Kopā";
  - ii. Kopējās iemaksas jeb pārskaitītie līdzekļi ir atspoguļoti kolonnas "Kopējie pārskaitītie līdzekļi (EUR)" rindā "Kopā".
Mēneša iemaksas jeb pārskaitītos līdzekļus var iegūt, atņemot no tekošā mēneša kopējiem pārskaitīto līdzekļu datiem pārskaitīto līdzekļu kopsummā uz iepriekšējā mēneša beigām.
- Nepieciešams izveidot jaunu laika rindu, kura atspoguļo inflācijas efektu:
  - i. Laika rindas pirmo vērtību (T1) iegūst, pieņemot, ka tā ir vienāda pirmā mēneša veiktajām iemaksām;
  - ii. Nākamo laika rindas vērtību (T2) iegūst iepriekšējās mēneša vērtību reizinot ar attiecīgā tekošā mēneša inflāciju un iegūtajam pieskaitot attiecīgā mēneša iemaksas. $T2 = T1 * (PCIT2 / PCIT1) + \text{iemaksas}$
- iii. T2 var salīdzināt ar attiecīgā perioda aktīviem un kopējām iemaksām.